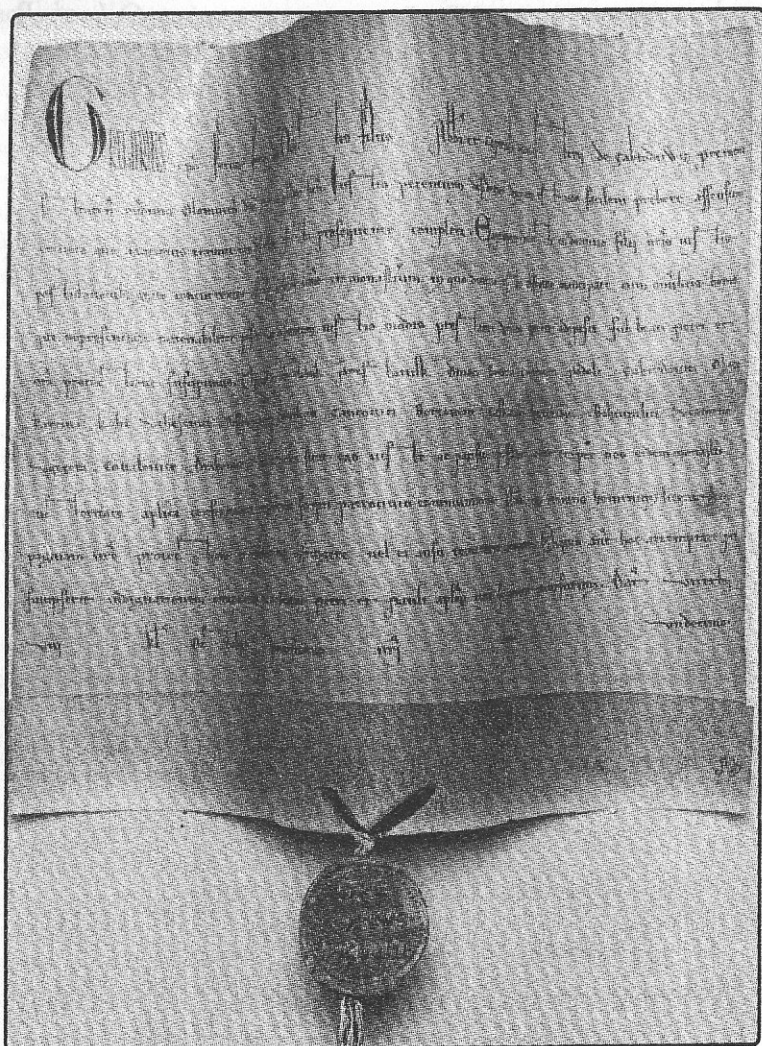

1237 - 2002

765 let

OCHOZ U BRNA

V PROMĚNÁCH ČASU

PRVNÍ PÍSEMNÁ ZMÍNKA O OCHOZI

Gustav Fridrich, *Kodex Diplomaticus Bohemie at Moravie*, díl III., num. 167, pag. 208-209

Přivítání

Poutníčkové milí, ať už Vaše kroky obtíženy jsou strastmi života, ať už Vás tíží dálka cest či křížky na hřbetě, zastavte se u nás v Ochozi. Poznáte možná věci netušené nebo naučné. A pokud už tyto věci dávno a lépe znáte, o to víc Vás zveme na poklidnou procházku naší obcí. Pojdte a povídejte nám i ostatním spoluobčanům.

Vždyť na dialogu náš svět stojí a padá.

Nápis listiny ve Fridrichově Codexu

Řehoř IX., papež, potvrzuje, že přijímá pod svou ochranu opata a kapitulu kláštera se všemi držebnostmi, z nichž mnohé jmenovitě uvádí.

Viterbo, 1237, 24. září

Text listiny:

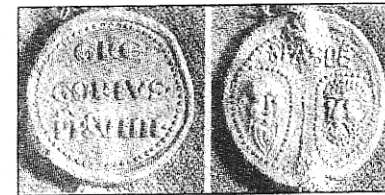
Řehoř, biskup, sluha sluhů Božích. Mileným synům, opatu a kapitule kláštera v Zábrdovicích, premonstrátského řádu, olomoucké diecéze pozdrav a apoštolské pozhmání.

Na požádání (a z) oprávněné potřeby (považujeme) za příhodné a vhodné dát souhlas a splnit přání, které není v rozporu rozumovými důvody a prokazuje darovací akty (kláštera). Proto milovaní synové v Pánu Vaše spravedlivé žádosti milostivě schvalují, přijímám pod ochranu blahoslaveného Petra a naši Vaše osoby a klášter, který Bohem naplnění máte ve svém vlastnictví se všemi statky a na ten čas (jich) rozumně užíváte nebo v budoucnosti spravedlivým způsobem (užívat), prokazující Pánu, co budete moci nejvíce docílit (co možná) největší služby.

Zvláště však přijímám (pod ochranu) Clobuk (Klobouky), Prestauilk (Přestavky), Diuaci (Diváky), Bounici (Bohunce), Couthouici (Kohoutovice), Podole (Podolí), Zabirdouici (Zábrdovice), Ohoce (Ochoz), Kirtina (Křtiny), Kohi (?), Uthesenice (Utesenice), Bissiu (Zbýšov), Siretitz (Srovvice), Mezylezici (Mezilesice), Canouici (Kankovice), Borkouene (Borkovany), Caskouice (?), Hozteradici (Hostěrádky), Bohumilici (Bohumilice), Vcamene (Ukamene), Vjecera (U jezera), Coualouice (Kovalovice), Drahonice (Drahonice) a Leuice (Levice) vesnice, jakož tyto pokojně a spravedlivě držíte, Vám a skrze témuž klášteru autoritou apoštolskou potvrzujeme a přítomným dopisem patrociniem stvrzujeme.

Žádnému ze všech lidí tedy není dovoleno tuto listinu naší ochrany a potvrzení rušit nebo opovážlivým činem proti ní vystupovat. Jestliže by kdo však se odvážil dorážet projevy nevole všemohoucího Boha a blahoslavených Petra a Pavla, apoštolů jeho, bude veřejně zasažen.

Datum Viterbo VIII. Kalendy říjnové, našeho pontifikátu roku jedenáctého.

Poznámka k překladu: jednoduché závorky označují překladatelem přidaná slova, která v původním textu nejsou a rovněž tak novodobé názvy vesnic.

překlad provedl PhDr. Jiří Adámek z Archivu města Brna v roce 1984

Zastavení první HISTORIE

Na začátku našich dějin byl člověk, lovec, později pastevec. Tito lidé následovali stáda divokých koní, bizonů a praturů. Tak se dostali z teplejších krajů až k nám. Zprvu nalézali své příbytky v nedalekých jeskyních, pasteveci pak stavěli své chýše i na území naší obce. Podle nálezů badatele Skutila bylo jedno takové sídliště za místním kostelem sv. Václava na návrší. Toto místo má opravdu určitou mystiku i výhodnou polohu. Zveme Vás tam. Uvidíte, je tu báječný rozhled! A můžete si klidně s námi říct: „Tu se počínalo osídlení naší obce,“ obyvatelé onoho dávného sídliště nám to jistě dovolí.

Historie vesnice Ochoz

Počátky obce sahají do první třetiny 13. století. V roce 1237 král Václav Přemyslovec a jeho bratr markrabě moravský Přemysl Přemyslovec se v měsíci dubnu dostali do sporu o zahájení nadvlády na Moravě a neúčasti markraběte Přemysla v boji proti knížeti Fridrichovi Rakouskému. Spor vypukl válkou, když král Václav obsadil v dubnu Brno. Válčilo se v měsíci květnu, červnu, červenci. Mnoho krajů utrpělo v krvavém boji, mnohé vesnice byly zničeny. V této době žádá Zábřdovický klášter, založený roku 1209 a patřící řádu premonstrátů, papeže Řehoře IX. o prohlášení svých statků, 24 vesnic a jiného zboží o uznání nároků právních i církevních. Tím by se stal majetek pro ostatní světské feudály nedotknutelný. V tomto seznamu je jmenována mezi ostatními statky i Ochoz. Tehdy představovala jen několik domů. Papež dne 24. září 1237 urychleně tuto smlouvu stvrzuje. Listina se stává základní listinou založení Ochoze a zároveň první písemnou zmínkou o ní.

Vojna mezi bratry končí na konci roku 1237. Mír mezi nimi sjednal uherský král Běla IV. I když nevěděl nic o velikosti vesnic, toto potvrdil. Tím zároveň donutil klášter investovat do Ochoze: výstavby dvora, kaple, rybníka i jinak zvýšit výtěžky z vesnice. Obec Ochoz je později popisována jako „... vesnice nad potokem naproti sousední osadě Obcím, v úvalu mezi lesnatými vrchy přes 400 m, severovýchodně od Brna ...“

Majitelé Ochoze jsou, až na dále uvedené výjimky, zároveň majiteli Obcí. Roku 1484 přebírá Ochoz Jan Puklica z Pozořic a od roku 1500 je v držení Tobiáše z Boskovic. Albert Vojkovský z Milhostovic je majitelem od roku 1531. Jeho dcery Alena, Anna a Kateřina prodaly Ochoz včetně sladovny, pivovaru, mlýnu, pily a vinohradu Janu Leskovskému z Leskova. Od roku 1548 patřila obec Ludmile

Leskovcové z Leskova. Roku 1628 je převeden majetek na Alžbětu Bergovou z Pergu. V roce 1649 prodán hraběti Sigmundu Ferdinandu Sakovi z Bohuňovic. V roce 1668 přebírá panství František Libštejnský z Kolovrat. Jeho syn František Norbert Leopold je vložil do zemských desek Janu Kryštofovi z Freinsfeldu. Tento rod drží panství až do roku 1714.

Na obecní pečeti byl nápis „Wubecz z Wochoze“ se symboly sekery a kopáče, které představují práci na poli a v lese.

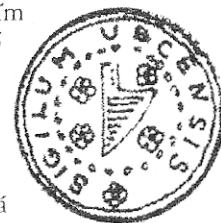
Historie vesnice Obce

První písemná zpráva o panském dvoru v Obcích je doložena z roku 1254 s tím, že dvůr náleží k panství Líšeňskému, které patřilo ve 13. století pánům z Kunštátu. Z nich zdejší pán Smil ze Střelky založil s manželkou Bohuslavou z Vizovic v roce 1261 Vizovický cisterciácký klášter a dal mu kromě jiných panství také „... vsi Lešno (Líšeň) a Obce u Brna ležící, jež takovými mezemi jsou ohraničeny. Dále jdou meze na kopceček za Řečnanice (Řícmanice) a prostředkem na vrchol hory jež slove Vysoká, odtud prostředkem údolí, jež slove Obecní žleb a drží se právě uprostřed mezi Obcemi a Ochozí až do údolí“.

Vizovický klášter, stejně jako jiné kláštery, pronajímал anebo zastavoval díly svého panství jiným majitelům. Roku 1384 například panu Arnoldovi z Kumbachu, měšťanu brněnskému. Po jeho smrti držel zdejší panství znovu sám klášter Vizovický a to až do doby husitské, kdy byly Obce a Ochoz zpuštěny. Roku 1453 zapsal král Jiří z Poděbrad správu nad Vizovickým klášterem svému významnému příznivci Janu Tovačovskému z Cimburku a dále rozšířil zápis i na Vizovice a 13 klášterních vsí včetně Líšně, Obcí a Ochoze. V roce 1480 uherský král Matyáš Korvín statky rozděljuje: Obce zůstávají Líšni, Ochoz připadá Špilberku. V roce 1494 získávají Obce pánové Albert a Filip z Vickova. Po nich od roku 1531 se střídají v držení Bočekovi z Kunštátu, Vilém z Kunštátu, Bohuš Rychvaldský z Kudeřína a Barbora z Nevědomí na Líšni. V roce 1531 přechází obec na Alberta Vojkovského z Milhostovic a od roku 1548 je v držení Ludmily Leskovcové z Leskova. Od roku 1562 zůstává po její smrti na majetku Líšně a Obce její syn Jan Mikuláš, syn Jana Leskovce z Leskova, a prodává roku 1575 Líšně, Obce a Řičky za 17.500 zlatých Bohuslavu Bořitovi z Budče. V období do roku 1819 patřily Obce postupně dalším 11 majitelům. Od roku 1819 do roku 1945 byly ve vlastnictví rodu Belcredi z Líšně.

Mimo název Obce se v některých historických etapách také používal název Ubce či Ubec.

Pečeť pochází z doby, kdy se obec psávala německy. Nápis je tedy německý „Sigillum Vieherten“ se symbolem radlice, která představuje práci na poli.

Sloučení Obcí a Ochoze v jednu správní obec Ochoz u Brna

O sloučení obou obcí, jejichž historie se v mnoha obdobích ubírala stejným směrem, kulturní a společenský život byl vzájemně propojen a i zástavba se takřka prolínala, se uvažovalo již delší dobu. Teprve po skončení 2. světové války začali zástupci obou obcí vést konkrétní jednání za účelem jejich sloučení v jednu politickou a správní obec. Není to nejen v našich krajích až tak neobvyklé, že se obce slučují a přijímají společné jméno.

V letech 1946 a 1947 dospěla jednání obou MNV ke sjednocení názorů a stanovisek, a tak mohlo být koncem roku 1947 potvrzeno, že Ochoz a Obce jsou připraveny ke sloučení. Slavnostní sloučení se uskutečnilo na společné schůzi obou MNV, která se konala 22. prosince 1947 na „radnici“ v Ochozi za přítomnosti 25 členů obou národních výborů a četných občanů. Schůzi zahájil a řídil předseda MNV v Obcích Josef Brzobohatý. Kromě jiného přečetl výnos Zemského národního výboru v Brně o schválení sloučení obou obcí, které nastává dnem 23. prosince 1947.

Okresní národní výbor v Brně dne 5. ledna 1948 prohlásil dosavadní místní národní výbory v Obcích a v Ochozi za zaniklé a jmenoval k zatímtní správě sloučených obcí desetičlennou místní komisi. První schůze této komise se konala 9. ledna 1948, ustavující schůze MNV Ochoz - Obce pak 23. února za účasti 18 jeho členů. Předsedou byl zvolen Josef Brzobohatý.

Konečný název sloučených obcí byl potvrzen vyhláškou Ministerstva vnitra ze dne 7.12. 1950 o stanovení nových úředních názvů míst. Naši obci byl přidělen název OCHOZ U BRNA. Užívání tohoto názvu vstoupilo v platnost 1.1. 1951.

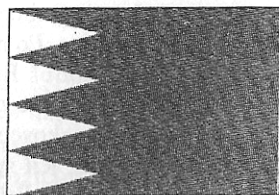
Nový obecní znak a prapor

Na konci roku 1995 zadalo Obecní zastupitelstvo v Ochozi u Brna vypracování návrhu znaku a praporu obce. Návrh znaku, který vychází z pečeti obou původních obcí, i praporu byl následně přijat 7. května 1996.

Popis znaku: v zeleném štítě pod čtyřmi klíny v hlavě zkřížený kopáč a sekyra nad radlicí, vše stříbrné.

Popis praporu: zelený list se čtyřmi bílými žerďovými klíny s hroty sahajícími do jedné třetiny délky listu. Poměr šířky k délce listu je 2:3. Ve znaku jsou znázorněny i nedaleké jeskyně, a to trojúhelníkem špicí dolů, symbolizující tak visící krápník. V okolí obce se nacházejí čtyři velké jeskyně, čemuž odpovídá i počet trojúhelníků v hlavě štítu.

Hranice mezi Obcemi a Ochozí

Dnes již není tak docela zřejmé, kudy původní hranice mezi obcemi procházela. Proto zde uvádíme popis od pana Jana Slaného. Průběh hranice je zřejmý i z mapy místních názvů uvnitř brožury.

„Na počátku této cesty (po levé straně) je ulička směrem k potoku. Na kraji této uličky (po pravé straně) stál vysoký hranečník, který určoval hranici mezi obcemi. Takže levá strana uličky byla Ochoz a pravá strana Obce. Hranice pak pokračovala podle cesty až do Hlubné, takže levá strana byl katastr Obce a pravá strana katastr Ochoz. Les po levé straně patřil k panství Belcredi Líšeň, pravá strana panství Liechtenstein. V Hlubné za vápenkami hranice odbočovala doprava, směrem k Novým dvorům a dál směrem na Lhotky. Po levé straně je katastr Březina. Před Lhotkami se hranice stočí doprava, takže chaty tam postavené jsou na katastru Ochoz. Hranice pak pokračuje přes les dál, až k potoku Říčka. Tento potok tvoří hranici mezi katastrem Hostěnice (levá strana potoka po proudu) a po pravé straně katastr Ochoz (až na pár odchylek). Pak pokračuje hranice po proudu potoka až na Říčky k prvnímu mlýnu, kde působil tehdejší mlynář Žižka, tam uhýbá doprava směrem k Ochozi na Pastýřky přes kopec Baba a vyúsťuje na starou silnici pod zátáčkou, kde pokračuje po silnici směrem na Křtiny až k domu Drahovzalů a Bočků. Mezi těmito domy bývala ulička, kterou se procházelo za ubecká humna. Celý úsek, včetně mlýna, byl katastr Obce a pravá strana katastr Ochoz. Takže dům p. Drahovzala patřil do Ochoze a dům p. Bočka do Obcí. Dále hranice pokračovala kolem humen a potom k potoku. Domky Na hrázi tedy patřily do Obcí a Zakázanec do Ochoze. Přes potok vedla dřevěná lávka, takže jsme dostali zpět k hraničníku, od kterého jsme vyšli.“

Zastavení druhé PŘÍRODA

Na naší procházce jsme dorazili do lesní lokality Na Skalkách. Už její název poukazuje na složení půdy. Kopněte si zde do země, prosím. Kámen, skála, že ano. Je to vápenec, pro místní obyvatele více než jen surovina.

Ochoz u Brna se nachází asi 10 km severovýchodně od Brna. Katastrální území leží v nadmořské výšce od 342 m do 464 m ve výjimečně přírodní oblasti rozsáhlých lesních komplexů jižní části Dražanské vrchoviny. Členitý reliéf, existence významných krasových jevů i bohatá a rozmanitá příroda skýtají celoročně značné možnosti pro vyznavače turistiky a krátkodobé rekreace v lesích. Průměrná teplota je 8,2° C. Po stránce množství dešťových srážek je lze charakterizovat jako mírně suchou oblast.

Geologické poměry

Geologické poměry jsou rozmanité. Bazální devonská klastika tvořící rudofialové křemité slepence a pískovce v jihozápadní části území navazuje na lažánecké šedé vápence, které se táhnou v pruhu severně od obce. Plošně nejrozsáhlejší jsou světlé šedé vápence korálové, které se nacházejí na severovýchodě, východě a jihovýchodě území. Ty tvoří známý komplex našich jeskyní. V okolí obce se nacházejí dva vápencové lomy, z nichž jeden je dosud využíván k těžbě (lom Skalka, dříve Hlubna).

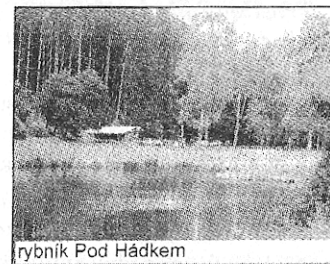
Lesy

"Jak je les divukrásný!", říkáme si se slavným revírníkem Bartošem z Líšky Bystroušky. Ať už naše lesy hýjí pestrými barvami podzimu, svazují naše srdce vánočními řetězy, na jaře otvírají cesty, duše i studánky a v létě dýchají omamným žářem, milujeme je v každé době. Pojďte, podíváme se teď do našich lesů, přestože malá občerstvovací zastávka třeba ve srubu Pod Hádkem je také příjemná!

Kromě západní části je Ochoz u Brna obklopena lesy. Ty jsou převážně spravovány státním podnikem Lesy ČR. Část je ve správě Vysoké školy zemědělské v Brně prostřednictvím Školního lesního podniku Křtiny. Další část byla po roce 1989 navracena soukromým majitelům k užívání.

Vodní toky a plochy

Hlavní vodoteč v katastrálním území je potok Říčka, který pramení jihovýchodně od Bukoviny. Rozloha povodí je 76 kilometrů čtverečních, průměrný průtok 0,16 metrů krychlových za sekundu. Do Říčky se na křižovatce lesních cest pod jeskyní Pekárna vlévá Ochozský potok. Ten pramení severně od obce a protéká jejím středem. Dalším tokem je potok Časnýř pramenící na Pastýřkách. Obtéká obec jihozápadně a v Bílovicích ústí do řeky Svitavy. V minulosti na obou tocích existovaly rybníky. Dnes zůstal na katastru obce jen jeden rybník - Hádek na potoku Říčka. Rybník je vyhledávaným místem na koupání i ke krátkodobé rekreaci.

rybník Pod Hádkem

Moravský kras

Značná část katastrálního území obce je začleněna do chráněné krajinné oblasti **Moravský kras**, která je nejvýznamnějším krasovým územím v České republice. Nejcennější přírodní a kulturní hodnoty území jsou chráněny v přírodních rezervacích a přírodních památkách. Na území obce se nachází přírodní rezervace **Údolí Říčky**. Má rozlohu 141,4 ha, byla vyhlášena v roce 1995. Je protkána hustou sítí turisticky atraktivních tras. V tomto údolí je také vybudována **Naučná stezka Říčky**. Na její trase je rozmístěno šest panelů, z nichž se návštěvníci dozvědí mnoho zajímavostí o okolní přírodě a historii. K nejatraktivnějším objektům patří jeskyně Pekárna (katastr Mokrý-Horákov) a Švédův stůl, proslulé vzácnými pravěkými archeologickými nálezy, jeskyně Netopýrka a Malčina a řada dalších menších jeskyní. Největší z nich je Ochozská jeskyně, jedna z nejkrásnějších krápníkových jeskyní celého Moravského krasu. Ta je veřejnosti po celý rok nepřístupná. Jen několikrát do roka uspořádají členové České speleologické společnosti dny otevřených dveří. Přírodní ráz krajiny byl po dlouhá staletí výrazně ovlivňován a přetvářen člověkem, vznikla zde kulturní krajina.

Rekreační možnosti v obci a okolí

Celé území patří pod správu obce Ochoz u Brna je natolik turisticky atraktivní, že si každý zájemce o rekreaci způsob vyžití jistě vybere. Nejlákanější je areál rybníka Pod Hádkem. Zejména v letních měsících je hojně navštěvován. Zachovalé a na mnoha místech ještě původní lesy nabízejí podmínky k pěším vycházkám i cyklistickým výletům. Rovněž tak údolí Říčky chodce i milovníky jízdy na kole nadchne.

V zimních měsících při dobrých sněhových podmínkách je možné využít terénu k lyžování na běžkách. Na „Chatě Říčky“ je možné využít celoroční nabídky ubytování a stravování. Zájem o rekreaci v okolí obce formou chatování dokazuje skutečnost, že rekreačních chat je na katastru obce více než rodinných domů v samotné vesnici. Chaty jsou dle polohy rozděleny do tří chatářských oblastí. Kaničky čítají 112 chat, Říčky 126 chat a oblast Skalky pak 233 chat. Celkem je tu tedy 471 rekreačních staveb.

Chata Říčky Pod Hádkem

Fenomén vápence

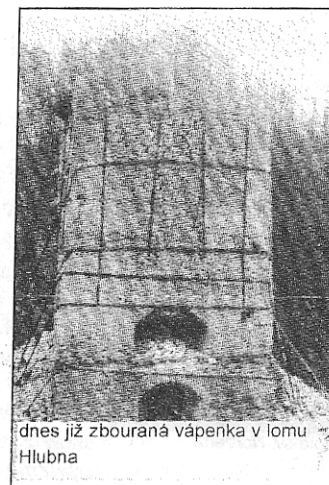
Převážná část vesnice Ochoz se nachází na vápencových skalách. Tento materiál byl vždy vhodný na stavby, ale též na výrobu vápna a také přidružených výrobků z vápence.

Jeho těžba začíná hluboko v minulosti. Nejstarší vápenka se nalézala u obřanského hradu a pocházela ze 13. století, jak se zjistilo při archeologických vykopávkách. První těžba a zpracování probíhaly v Obřanech, ale pro nedostatek paliva se začíná těžit v okolí Lišně, Ochoze, Mokré a dalších místech. Až do 19. století se vápno zpracovávalo v malých vápenických pecích vytápěných dřevem. Byl to cenný zdroj obživy pro mnoho chudých lidí z Ochoze i okolí.

V dobách výstavby Špilberku bylo z nařízení Václava II. rozkázáno všem, kteří vápno připravují, aby je na Špilberk vozili, a tím od robot a cel osvobození budou.

Mnoho vápence a vápna bylo také vytěženo pro Brno měšťanům a to z těch malých vápenek, které byly umístěny mezi Klajdovkou a Ochozí po obou stranách silnice (i mezi Hostěnicemi a Ochozí). Ještě dnes je možné v těchto místech nalézt mnoho hlubších děr, které na první pohled vypadají jako závrtý jeskynního systému.

Po vybudování velkých vápenic malé postupně zanikly. Vápeníci, kteří zboží prodávali ve velkém i drobném, vozili je i do vzdálenějších míst. Kromě Brna též k Jihlavě, Mikulovu, ale též do Vídně, kam cesta trvala až 4 a půl dne. Právě ve Vídni se z velmi jemného ochozského vápna začalo vyrábět takzvané vídeňské vápno používané na čištění zlata a stříbra. V 16. století stál vůz vápna 4-6 zlatých, ale ve Vídni již 15-18 zlatých. Zpět vozili formani různé zboží pro místní potřebu (perleť pro tzv. frčkaře) nebo pro kupce a obchody v Brně. Práce to byla dlouhodobá a velmi namáhavá, ale přinášela „dálkovým“ vápeníkům vysoké zisky.

dnes již zbouraná vápenka v lomu Hlubná

Kamenolomy

Pozdější velké vápenky byly v Hlubné na území dnešního kamenolomu, který je v činnosti už od dob „vápňářů“. V dřívějších letech byl v menším rozsahu používán pro kamenickou výrobu, nyní se vápenec z lomu Skalka v Hlubné zpracovává na drcené kamenivo. Od roku 1948 byla prováděna těžba cementářské suroviny z kamenolomu Ochoz Skalka. Těžba byla zastavena v roce 1976.

V 50. letech, při vápenkách v Hlubné, založil ing. Šamánek výrobní družstvo s názvem „HLUBNA“. Družstvo kromě výroby vápenného hydrátu vyrábělo čistící prostředky. Později byla tato výroba přestěhována k vápence v Březině. Družstvo během krátké doby zřídilo několik provozoven (Holubice, Holštejn, Kuřim) s výrobou různého sortimentu, např. v Brně-Zábřovicích výrobu kosmetiky Hlubna, která je na trhu dodnes.

Zastavení třetí

KULTURNĚ HISTORICKÉ PAMÁTKY

Jsou to jenom budovy a místa. Pouhé budovy a místa, ale co už může více znamenat pro kolorit obce Ochoze než panoráma kostela sv. Václava? Sem přicházejí lesy a snoubí se s duchem obce. Sem už dlouhá staletí míří lidé se svými starostmi i radostmi. Za kostelem, na hřbitově po své pozemské pouti, nacházejí pak klidné spočinutí. Spí tu lidé, kteří znávali dávnou podobu naší obce. Lidé, kteří znávali odpověď na otázky, které se nám dnes marně honí hlavou. Tady se potkává duch historie se současností. U ochozských křížů modlila se poutová procesí na cestách do Křtin a do Sloupu. Tady je schovaná naše historie, stačí ji přivřít oči a snít...

Kaple sv. Norberta

O jejím vzniku nebyla nalezena písemná zmínka. Je situována na severním okraji obce v trati Skalka. Stojí na úbočí prudkého svahu těsně nad silnicí do Hostěnic. Stavba je cihlová o vnějších rozměrech 350 x 285 cm. V kněžišti kaple je centrálně umístěna pískovcová polychromovaná deska s reliéfem světce, rozměru 100 x 67 cm.

Ve farní kronice můžeme číst tento zápis z roku 1862:

Kaple sv. Norberta

„Vedle cesty z Ochoze k Pozořicím táhnoucí stála odedávna kaplička zděná ke cti a chvále sv. Norberta, ve který se na den sv. Floriána průvod procesí vedl, aby Bůh obě obce od neštěstí ohně zachrániti ráčil. Jelikož již kaplička velmi chatrná byla, usnesla se horlivá a pořádku milovná obec Ochozská na tom, aby tato kaplička znovu vystavena byla, což se také během roku 1861 bylo stalo. Anžto ale dříve jenom kamenný obraz sv. Norberta v zadní stěně zazděn byl, dala obec Ochozská vedle téhož obrazu ještě dva výklenky udělati a do nich dvě sochy dřevěné sv. Floriána a sv. Václava postaviti aby tyto tři sochy byly. Dne 4. mája 1862, v který den právě neděle a svátek sv. Floriána připadl, od duchovního správce Karla Wagnera s povolením důstojné a slavné Brněnské konsistoře dle církevního obřadu posvěceny. Slavnostní řeč měl tentýž duchovní správce. Obec Ochozská nesla sama náklad na tu kapli, a z té příčiny bylo také jmění kostelní dalšího nákladu a břemena oprostěno.“

Na popud zastupitelstva obce byl proveden v roce 1998 stavebně - historický průzkum, který provedli manželé Jana a Karel Severinovi z Brna. Výsledkem jejich bádání je zjištění, že oním světce na reliéfu je nejvýznamnější premonstrátský světec sv. Norbert. Tato interpretace uvádí tuto památku do souvislosti s premonstrátským klášterem v Zábřdovicích, jemuž Ochoz patřila. Reliéf se zobrazením sv. Norberta je charakteristickým dílem sochařství raného baroka na Moravě dochovaného v malém počtu, zvláště pokud jde o brněnský region. Výhodnocením historických, heraldických a ikonografických poznatků lze datovat stavbu kaple do roků 1627 až 1636.

V letech 2000 a 2001 prošla kaple generální rekonstrukcí. Nyní zbývá provést restaurování pískovcového reliéfu. Obecní zastupitelstvo zaslalo na Ministerstvo kultury žádost o zařazení kaple do Seznamu kulturních památek ČR.

Historické kříže

Na katastru obce se nachází celkem 10 křížů, z různých materiálů:

Litinové:

- 1) Kříž Belcredi z roku 1868 (jediná památka v obci zapsaná v Seznamu kulturních památek ČR). Byl restaurován v roce 1997.
- 2) U křižovatky Pastýřky z roku 1862, postaven nákladem obce Ubecké. Byl opraven v roce 2001.
- 3) Na konci obce ve směru na Kanice z roku 1869, postavený nákladem obce Obecké.

Litinové s kamenným podstavcem:

- 4) U silnice před bývalou hájenkou Pod Hádkem.
- 5) Za vstupní branou do areálu kostela z roku 1871 nákladem Jakuba Vašíčka, půllánika z Ochoze. Poškozen pádem větve a opraven roku 2002.
- 6) Za hřištěm před domem P. Krivonožky z roku 1876, postaveno nákladem obce Ochozské
- 7) U Horního mlýna v údolí Říčky

kříž před kostelem

Kamenné:

- 8) V poli na Příhoně.
- 9) Před hroby na hřbitově z roku 1893, postaven společně s rozšířením hřbitova, zhotoven kamenickým mistrem Janem Šlofem z Hostěnic. Náklad 120 zlatých nesl tehdejší farář František Sedláček.
- 10) Před budovou základní školy z roku 1906, postavený současně s budovou školy.

Kostel sv. Václava

Již v době založení obce stávala v místech nynějšího kostela kaplička, která byla v letech 1315-16 přestavěna v gotickou kapli. Na základech kaple byl v roce 1606 postaven nynější kostel sv. Václava. Po zničení ve válce byl obnoven v letech 1658-59, rozšířen 1740-50. Znovu byl obnovován v roce 1784. Stavba vychází v částech z barokního slohu, poznamenaného dobovými úpravami.

Zvony z věže kostela byly několikrát odvezeny. V první světové válce byl velký zvon zasvěcený sv. Václavu vážící 119 kg rekvírován pro válečné účely, na věži na kusy rozbit a sházen. Stát za něj vyplatil 476 Kč, které musely být upsány na válečnou půjčku. V r. 1923 byly zavěšeny tři nové zvony: 192 kg, 92 kg a 66 kg těžké. Sloužily farnosti téměř 20 let, když přišel rozkaz odevzdat je pro válečné účely. V roce 1947 za značné finanční podpory občanů a dělníků - slevačů z Ochoze byly v Husovicích odlity zvony nové, vážící 450 kg, 222 kg a 181 kg. Byly zavěšeny na kovovou konstrukci s motorovým pohonem. Letos je tomu tedy 55 let od instalace nových zvonů.

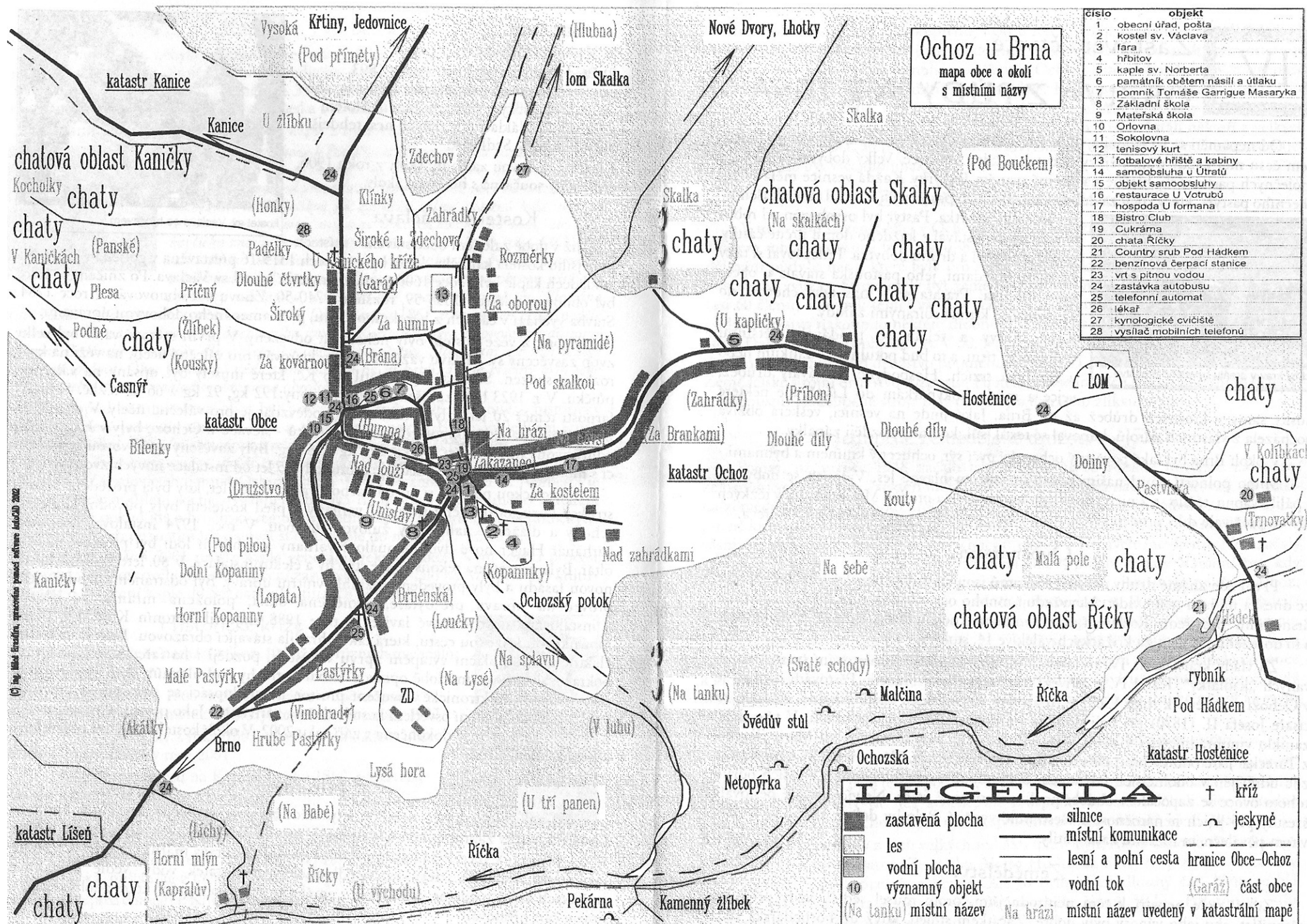
Historickou podobu si kostel zachovával až do 60 let, kdy byla provedena rekonstrukce kůru, odstraněny původní varhany a před kostelem byly původní kamenné schody a dláždění nahrazeny žulovou dlažbou. V roce 1974 instaloval hořovický varhanář Hager nové dvoumanuálové varhany a z hlavní lodi byl přemístěn boční oltář. Byla provedena rekonstrukce střechy a elektroinstalace. V 80. letech dostal kostel novou fasádu a byly provedeny rozsáhlé vnitřní úpravy. Byl odstraněn původní oltář, provedena úprava presbytáře, vyměněna okna, položena mramorová dlažba a instalovány nové dubové lavice. V roce 1988 zhotovil Antonín Klouda z Prahy mozaikovou křížovou cestu, která tak nahradila stávající obrazovou. Bylo instalováno elektrické akumulární vytápění zprvu v kostele, později i na faře. Stavební úpravy pokračovaly v poslední době opravou krovu a střechy nad hlavním domem a na věži, instalovalo se elektronické ozvučení prostor. Ve spolupráci se zastupitelstvem obce bylo instalováno noční osvětlení kostela dvěma zářivkami. Jako poslední byla provedena oprava varhan, byla dokončena v září roku 2002. V okolí kostela stojí dvě památkově chráněné lípy.

Hřbitov

Byl založen před více než 300 lety. Zádušní pole patřící ke kostelu a louky za kostelem patřily zábrdovickému klášteru. V roce 1970 bylo provedeno rozšíření hřbitova o 1 400 m². V roce 1984 byla provedena generální oprava márnice a v dalších letech vybudován vodovod, který vyřešil dlouholetý nedostatek vody. Vedle původních staříčkových křížů najdeme zde krásné i umělecky cenné pomníky, které zdobí zejména novou část hřbitova.

kostel sv. Václava se hřbitovem

Zastavení čtvrté

OBŽIVA Z PŮDY A Z LESA

Od nepaměti se v Ochozi a v Ubcích choval dobytek: koně, krávy a ovce. Postupem času měl každý dům nějaký dobytek, i když jen ovce. Velký dobytek se pásal na společných pastvinách, hlavně na území zvaném Pastýřky. Každá vesnice měla svého obecního pastýře, který ručil za dobytek na obecních pastvinách a mívá také zkušenosti s léčením dobytka. Pastýř byl osvobozen od roboty a za práci dostával z každého domu určité částky, podle množství a druhu dobytka. Přilepšoval si taky různými koledami, jeho pastouška stávala u obecního rybníka. Prasata se u nás taky chovala do 15. století se krmila sbíranými žaludy.

Koně, krávy a telata se prodávaly většinou ve finanční tísní, a to buď potulným řezníkem nebo v Brně na trzích. Hospodyně prodávaly drůbež, vejce a máslo hokynářkám do Líšně, ale některé nosily samy v krosnách drůbež až do Brna. Jako jinde na vesnici, veškerá obživa pocházela z vlastních zdrojů, kupoval se textil, sůl, koření a později zápalky.

V okolí Brna byl také pověstný ochozský ovčí sýr, ochucený kmínem a bylinami.

Mimo polností dával našim občanům obživu hlavně les. V lesích se dobývalo a pášlo vápno, těžilo se z nich také dřevo na zátopy a na prodej. Mnoho rodin v těžkých časech přežívalo díky prodeji vyrobených loučí, později typizovaných otýpek dřeva.

Ovocnářství

První zde známé druhy ovocných stromů jsou stromy panenských jablek. Škoda, že dneska už jsou málo vidět. Nevyžadují mnoho ošetřování a jsou odolné zdejšímu drsnějšímu prostředí. Rozšíření tohoto stromu postupovalo údajně z Rakouska, a to dovezením semen za křižáckých válek ve 14. století.

Za vlády krále Karla IV. a v období po něm se rozšířilo pěstování švestek nazývaných „kadtátky“. Karel IV. je přivezl jako sazenice z Francie. Pěstování hroznů je v Ochozi doloženo k roku 1562, je tu ale pro vinnou révu dosti chladno. Zaniklo za císaře Josefa II. (1870) při boji proti perenospoře zničením vinohradů. V této době zaniklo vinohradnictví i v okolí Brna. Třešně sem byly dovezeny za Marie Terezie z Turecka. Jsou odolné proti chladu a mají výborné ovoce. Slívy, meruňky a broskve se zde udržely jen v odolnějších odrůdách. S výsadbou a vyšlechtěním tvrdších odrůd tohoto ovoce se započalo v období po 1. a 2. světové válce. Nejvíce se zde pěstovaly švestky pro jejich nenáročnost a všestranné využití. Bylo by dobré, kdyby se k nám v tom poválečném rozsahu zase vrátily.

Zemědělství

Zdejší pole nepatří k těm nejméně náročným, proto musel sedlák vždy při práci přemýšlet, aby jeho výnosy byly dobré. Začátkem století, když už hospodářská věda

postupovala mílovými kroky kupředu, bylo u nás několik významných sedláků, kteří uměli hospodařit podle tehdejších moderních výzkumů a rádi poradili i těm ostatním menším sedlákům, takže polnohospodářství v Ochozi kráčelo kupředu. V návaznosti na tento rozvoj se odvíjel i kulturní život obce. Byly pořádány lidové slavnosti jako například Selská svatba, Dožínky nebo Stínání berana. Autorem řady scénářů těchto her byl tehdejší farář Antonín Hladký. V pozadí těchto událostí stáli někteří z velkých sedláků, i když pořadatelé byli většinou tělovýchovné organizace. Po 2. světové válce však začínalo být všechno jinak ...

Zemědělské strojní družstvo

V roce 1948 se zemědělci v Ochozi rozhodli založit Zemědělské strojní družstvo. Účelem tohoto družstva bylo nakupovat hospodářské nářadí a stroje hodící se k obdělávání půdy u nás a které byly pro zemědělce nákladné a jednotlivými zemědělci dostatečně využity. Stroje měly být zemědělcům půjčovány za poplatek. Do družstva (asi 60 členů) vstoupili téměř všichni zemědělci i někteří drobní držitelé zemědělské půdy. Družstvo nakoupilo některé drobnější hospodářské stroje a půjčovalo je zájemcům. Další stroje byly objednány. V 50. letech začal tlak na zakládání JZD. Družstvo dostalo ultimátum: buď družstvo přejmenovat na JZD a přijmout jeho stanovy a nebo Zemědělské strojní družstvo rozpustit. Po několika jednáních bylo rozhodnuto družstvo rozpustit. Nakoupené stroje byly prodány a družstvo zlikvidováno.

Jednotné zemědělské družstvo - JZD

Potom, už v roce 1948 začalo být zřejmé, že se venkov nevyhne zakládání zemědělských družstev. Někteří menší sedláci pro družstva nadšeně horovali, ale většina zemědělců měla z tohoto kroku strach. Bylo to celkem pochopitelné, neboť to byl pro ně krok nazpátek, k horším věcejkům. O založení družstva se diskutovalo ohnivě, vášnivě a občas se to neobešlo bez výbuchů emocí a různých incidentů. Než začaly přicházet příkazy „shora“. Po roce 1955 se na takový příkaz konaly Národní žně, kdy byla společná práce i výtěžek. Pro ty nejzatvrzejší obce, jako byla např. i Ochoz, to měla být generální zkouška na společné hospodaření. Potom už dali tehdejší mocipáni odpůrcům družstev ultimátum, buď vstoupí, nebo jim všechno vezmou. Nezbylo jim tedy nic jiného než věřit, že i když se vrátí k horším věcejkům, lepší zítřky je neminou. Ale ještě to zakládání nešlo hladce, zdaleka ne. Docházelo dokonce k násilným odvodům dobytka, nebo k převozům strojů do družstevních prostor. Byly to vlastně státem požehnané krádeže, aby sedlákům nezbylo nic jiného než jít za svým majetkem.

A tak 17.8. 1957 bylo založeno v Ochozi Jednotné zemědělské družstvo.

Předsedou se stal nejpokrokovější sedlák, pan Josef Šlof, odborník na slovo vzatý. A znalostí odborníků bylo tehdy potřeba, neboť se nemýlil nikdo ze zakládajících členů družstva. Začátky byly víc než krušné, ale prosperity se také dočkali, sice o hodně později, než si mysleli tehdejší přívrženci společného hospodaření, ale dočkali.

Zakládajícími členy z těch velkých sedláků tehdy byli: Alois Vašíček, Alois Blatný, Karel Knecht a Josef Blatný. Ze statku Aloise Hudce na návsi byly za čas postaveny první budovy JZD, kanceláře a krávn. Ale to bylo až za dlouhý čas. Nejprve byl dobytek, stroje a nářadí rozmístěn po domech členů JZD. Pohonnou sílu družstevníkům zajišťovalo 32 párů koní.

S nimi obhospodařovali pole pšenice, ovesa, ječmene, cukrovky, jetele, brambor a máku. S koňmi se také sváželo seno z luk.

Po 10 letech došlo ke sloučení farmy Ochoz s farmou Řícmanice-Kanice a farmou Babice. Tak vzniklo sloučené JZD Mír, které mělo sídlo v Babicích. Ale to ještě nebylo všechno. Po čase došlo k dalšímu sloučení do mamutího podniku, který čítal 11 farem – tak vzniklo sloučené JZD 1. máj Pozoříce. Po převratu a transformaci došlo pochopitelně k rozpadu sloučeného JZD na jednotlivé farmy. Pouze v některých místech dokázali stanout alespoň na částečných pozicích své bývalé prosperity (pozn. autora – Ochoz to není). Tím přišlo vněvč úsilí zakládajících sedláků, kteří do družstva vstoupit nechtěli, ale museli. (A někteří Ochozáci teď říkají: „Kdyby to tak viděli!“)

Zastavení páté

KULTURNÍ A JINÉ ZÁJMOVÉ ČINNOSTI NAŠICH OBČANŮ

Zábavy občanů do poloviny 19. století byly vrchností v lepším případě mlčky trpěny, v horším případě perzekuovány (např. masopust čili ostatky). Také proto obsahovaly někdy žerty ostřejšího kalibru, protože na hrubý pytel hrubá záplata. Lidová dramatická tvořivost se projevovala na svatbách, hodech, dožínkách. Osvětová činnost byla podávána jen z kazatelny kostela, který zůstal na dlouhou dobu baštou strohé mravnosti. Velkolepá katolická liturgie má však v kulturním vědomí celého našeho národa nezastupitelné místo. První kulturní záštitou se u nás stal Spolek vysloužilců. Vznikl jako ozvěna na rakousko-uherské války a bitvu u Hradce Králové v roce 1866. Proto bylo v Ochozi a Ubcích hodně vysloužilých vojáků. Jejich neustálý pohyb po okolí Líšně a Brna nutil majitele panství hraběte Belcrediho, aby měl zájem o jejich připoutání v místě bydliště. Na jeho podnět byl tedy založen Spolek vojenských vysloužilců při farnosti ochozské. Ve spolku byly dány stanovy, na jejichž podkladě měl spolek pořádat oslavy Jeho Veličenstva, funusy zemřelých příslušníků, plesy a různé příležitostné oslavy. Pod tento spolek bylo též hudebníkům možno se spolčovat. Spolek vedl poměrně dobře zápisy a doklady o finanční činnosti a tím se nám zachovaly dokumenty k nahlédnutí do života ve vesnici 19. století.

U Votrubů - více než hostinec

Další dobré podmínky k rozvoji kultury v Ochozi vznikly v místě, kde by je dnes nikdo nehledal a to v hostinci U Votrubů. Votrubové přišli do Ochoze koncem 19. století, protože paní Votrubové doporučil lékař venkovské ovzduší. To co byla pro mladičkého prof. Masaryka finanční podpora od rakouské rodiny, jejichž syna doučoval; tím byla pro ochozskou kulturu existence hostince U Votrubů. Z Ochoze se hostinec brzy přestěhoval do Obců, kde byla postavena nová hospoda na strategicky výhodném místě, při cestě do Křtin a Jedovnic. Generace Votrubů své práci dobře rozuměli a hostinec se stal brzy proslulým po kraji a dnes už jméno Votruba zná mnoho lidí po celém světě. Stál stranou od Brna, proto jeho pohostinství využívaly známé osobnosti veřejného života i kultury, kteří si jeho návštěvu spojovali s výlety do přírody.

Později po ho často navštěvovali také emigranti, kteří při své návštěvě do vlasti nechtěli být hodně na očích tehdejší „vládnoucí straně a vládě“. Jak šel čas, tak postupně hostinec U Votrubů navštěvovali: bratři Čapkové – kteří sem chodívali s přáteli umělci z letního bytu v Bílovicích: mons. Jan Šrámek, dr. Karel Absolon (ten tu pochopitelně bydlel při svých badáních v jeskyni), Rafael Kubelík, Vincenc Makovský (tento proslavený sochař chtěl zhotovit bustu pana Votrubu, ale ten to odmítl), malíř Rabas, vdova po Tomáši Batovi, Jan Masaryk (tehdejší velvyslanec v Anglii). Za války zde byly zazděny zlaté monstrance z kostela sv. Cyrila a Metoděje. Po válce sem zavítali Zdeněk Pluhař, Jan Skácel, Masarykovy vnučky, Hana Benešová (vdova po prezidentovi E. Benešovi), dr. Barnard (světoznámý odborník na operace srdce). V 70. letech Karel Gott, Miloš Kopecký a s ním celý soubor viihohradského divadla, Miroslav Horníček, L. Kostelka, Josef Kemr a mnoho dalších. Zásnuby zde měla Věra Čáslavská a Josef Odložil. Zpěv písně „Věrně naše milování“ pana Škody z Brna přilákal pod okna hostince zástupy lidí. Na svatbě posledního hostinskému v řadě zpívala Libuše Domanínská a Jaroslav Ulrich. V novějších dobách hostinec navštěvoval Boleslav Polívka s celým manšaftem divadla Husa na provázku a celá řada dalších významných či známých osobností.

Ale to už hodně předbíháme. Vraťme se nyní na začátek 20. století, do roku 1909, protože v té době u nás vzniká TJ Sokol. Sokolové neměli kam svá křídla složit a tak je přijal hostinec U Votrubů. Bezpochyby také proto, že žena náčelníka Tihelky byla dcerou pana hostinského. U Votrubů sokoli mimo cvičení začali také hrát divadlo. O něco později, když se na cvičence přestalo z kostela dívat jako na hřištníky, vznikla i TJ Orel. Obě jednoty mimo činnosti tělovýchovné pilně nacvičovali divadla. Vznikla tu forma rivality a soupeření, která naší obci přinášela stále nové kulturní zážitky. Jenom Cyril Tihelka nacvičil mezi lety 1910-1937 padesát dva divadelních představení. Byly mezi nimi i operety a hry se zpěvy. Velkého úspěchu dosáhla představení hraná v přírodě, např. Pod Přísměty. Divadelní činnost se rozvinula především po postavení Lidového domu-Orlovny a Sokolovny. Divadelní představení a taneční zábavy byly hojně navštěvovány také občany z okolních vesnic, některé hry hráli naši ochotníci i pohostinsky.

Po roce 1948 byla Orlu zakázána činnost. Orel byl rozpuštěn a majetek dle nařízení převzala TJ Sokol. Rovněž Spolek lidový dům byl rozpuštěn a Lidový dům včetně kina a majetku převzal pod správu MNV v Ochozi u Brna.

Kromě divadel se u nás konaly tradiční hody, Dožínky se zvyky a průvodem, třikrát byla provedena selská svatba.

V Lidovém domě se také konala od 30.8. 1930 filmová představení. Přístroj byl nejdříve němý, od 18.9. 1938 zvukový. Potom se promítalo ještě v letech 1964-1972 a v roce 1982.

Divadlo u nás hrálo i Odbor žen. Tato organizace také ustanovila pěvecký kroužek. V Sokolovně se také po několik let hrálo loutkové divadlo.

V roce 1958 byla založena Lidová scéna. Ta měla snahu sloučit prozatímni roztroušenou divadelní činnost. Vzniklo sice několik kvalitních představení, ale v 70. letech divadlo upadlo docela.

Divadelní činnost byla obnovena až v roce 1998. O obnovu se zasloužili hlavní organizátoři paní Narcisa Čoupková a pan Aleš Rádsetoulal.

Naše Místní lidová knihovna se už dlouhá léta stará o kulturní rozvoj našich občanů. Inu jak to napsala paní Marie Trávníčková v Ochozském zpravodaji z roku 1998: „...naše knihovna má hodně knížek pro děti i maminky, dvě Marušky pro náročné mají stále novinky.“ Dnes má knihovní fond v majetku obce přes 5110 knih!

V současnosti v naší obci dále působí tyto organizace: Český skaut-Junák (schůzky se konají na místní faře a junáci jsou rozděleni do těchto oddílů: světlušky, skautky, vlčata, starší vlčata, skauti; vedoucí ing. Kamil Beránek), Základní umělecká škola Jedovnice-pobočka Ochoz (vyučuje tyto obory: klavír, kytara, zobcová flétna, klarinet, PHV a taneční oddělení), Asociace víceúčelových technických sportů a činností (Střelecký klub, Kynologický klub), TJ Sokol (Fotbalový oddíl, aerobní a zdravotní cvičení, cvičení pro matky s dětmi), Myslivecká společnost Ochoz-les (právo myslivosti zde vykonává 15 mysliveckých hostů na honitbě 715 ha, nájemce honitby-pan Josef Hloušek), Orel (starosta ing. Jiří Petlach), Český červený kříž (vedoucí Milada Kalodová) Svaz dobrovolných hasičů (starosta p. Miroslav Blatný, SDH byl založen r. 1895), Divadelní spolek (režisér: p. Aleš Rádsetoulal), divadelní spolek mládeže Mladý divoch (vedoucí Hana Šedá), Svaz zahrádkářů (předseda p. Pavel Hloušek), Senior Klub (v představenstvu p. Kozlová), Rybářský kroužek a další. Jsou zde činné i politické strany: KDU-ČSL, ODS, KSČM (a možná i některé další ... ;-).

Farnost

V jedné z předchozích kapitol byl zmíněn kostel. Nelze hovořit jen o stavbě, jakkoli krásné, ale bez lidí mrtvé. O kostele a farnosti to neplatí. Zdejší římskokatolická církev žije bohatým životem, který často přesahuje rámec kostelních zdí či zidek. Místní fara, neobsazená stálým knězem, je využívána k dalším aktivitám, např. schůzky skautů, vyučování náboženství a v neposlední řadě k celoroční rekreaci nejrůznějších společenství. Interiér, zařízení a okolí bylo v minulých dvanácti letech pečlivě rekonstruováno. Návštěvníci se sem rádi vrací, i díky krásné okolní přírodě.

Administraci farnosti jsou pověřeni salesiánští kněží ze sousední farnosti Brno-Líšeň. Po celý rok jsou pravidelné nedělní mše svaté, během školního roku jsou slouženy mše svaté i během týdne. K farnosti patří chrámový sbor (schola), který navázal na působení předchozích generací zpěváků. Jedná se o sbor dospělých, působící více než dvacet let a také sbor dětský, vystupující samostatně i společně se scholou starších. Nejen vystupováním v místním kostele, ale řadou hostování v okolních farnostech a na pravidelných přehlídkách sborů v Brně, šíří dobré jméno ochozského zpěvu.

Zastavení šesté

VE ŠKOLE A VE ŠKOLCE

Ještě v polovině osmnáctého století neměly děti v Ochozi a Ubcích ani potuchy o čtení a psaní. Ale jistě je, že věděly všechno, co k životu potřebovaly. Většinu svého dne byly s rodiči, nebo prarodiči, a dívaly se kolem sebe. Uměly se dívat kolem sebe, neboť televize nebyla, takže věděly, že hlína bývá po dešti mokrá a kolik to dá práce dostat z té hlíny obživu.

Ale čas šel dál. Roku 1774 byla nařízena povinná školní docházka pro děti od 6 do 12 let. O deset let později se začalo vyučovat i u nás. Škola byla založena císařským a královským náboženským fondem a dána pod správu jedovnického děkanství. Až po roce přišel první učitel Jan Částka, který bydlel ve Šrámkově chalupě č. 27. Tehdejší průměrný učitel uměl sám sotva číst a psát a místo mluvení používal rákosku. Nevíme, zda tehdejší první ochozský učitel byl lepší. Rodiče nechťeli děti do školy pouštět, nechápali proč. Doma je čeká tolik práce, a ve škole jenom zbůhdarma sedí. A trvalo dlouhých sto let, než se ve škole začalo myslet i na žáka, na jeho možnosti, schopnosti a potřeby. Šlo to ale pomalu, pomaloučku, než rodiče začali chápat, že jim škola děti nebere, ale snaží se je vzdělávat. Rákoska byla ale stále velmi oblíbeným výchovným předmětem a výprasky nemohla řada žáků nikdy odpustit i jinak velmi oblíbeným učitelům, protože žádný z nich nešel nikdy po ránu daleko, a tím docházelo i k nezaslouženému potrestání.

Budova první školy byla přízemní, vlevo byla jedna učebna, vpravo byt pro učitele o jediné místnosti. Přiškolená obec jsou Obce, hájovna, mlýn Pod Hádkem a tři mlýny v údolí na Říčkách.

V roce 1851 bylo rozhodnuto, že se bude stavět nová škola, protože dosavadní byla na rozpadnutí. Nová měla být vystavěna tak, aby vyhovovala na delší časy. Kronikář píše, že se jednání vlekla a ke skutku uplynulo drahně času. Měli tehdy asi jiné měřítko než my. Už na podzim 1852 se v nové škole učilo, takže jednání i stavba trvaly 1 rok. Je to budova, která dodnes stojí mezi budovou dnešního obecního úřadu a fary.

Škola „byla postavena nákladem urozeného pána hraběte z Mensdorfu, patrona Ochoze, a hraběte Belcrediho, patrona Obců. Na stavbě se finančně podíleli i místní farníci.“ Stavba ale byla odbytá, protože už roku 1853 se trhaly zdi, teklo střechem a rozestupovaly se trámy. Ti, kteří stavbu prováděli, ji museli na vlastní náklady opravit. Dne 1. února 1892 bylo započato s výukou ženských ručních prací, jmenována byla slečna Marie Fialová.

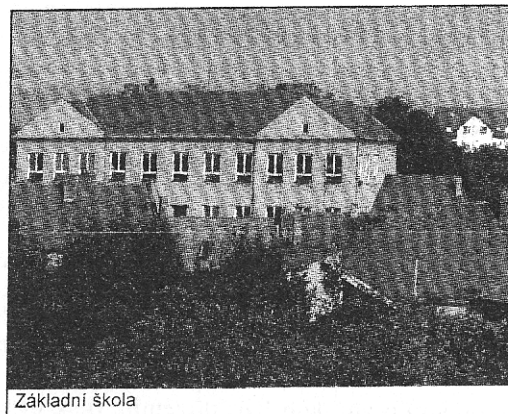
Zápis z 15. července 1895: „Při lékařské prohlídce tamní školní budovy bylo shledáno, že budova tato následkem své polohy a omezeného svého prostoru zdravotním požadavkům nikterak neodpovídá. Učírny jsou přeplněny, pilíře mezi okny zabírají přístup světla, okolní domy vzdychu. Mimo to jest dvůr malý, žumpa otevřena, takže se celé okolí hnojícími látkami znečišťuje. Z těchto důvodů a poněvadž rozšíření budovy provést nelze, nezbyvá než postavit novou budovu školní.“

V prosinci 1896 proto rozhodla obecní školní rada o stavbě nové školní budovy. Měla být trojtřídní, s možností přistavět čtvrtou třídu. Až do roku 1905 se táhla jednání o vykoupení pozemku, umístění školy a plánech. Dne 9. října 1905 bylo započato s kopáním studny na novém stanovišti školní budovy. Dne 5. března 1906 byl vyměřen pozemek pro stavbu školy panem nadinženýrem Rudolfem Dvořákem z Brna. Dne 6. března bylo započato s kopáním základů. 17. března byl položen základní kámen ke stavbě nové školní budovy. Pak už práce nebyly ničím rušeny a velmi rychle škola rostla. V srpnu se už dokončovaly třídy, truhláři pokládali prkennou podlahu. V srpnu se také stavěla zeď kolem školy a osadila vrata. Pak byla škola vymalována a vyličeny sklepy. 15. září školská komise prohlédla novou školní budovu a po odstranění drobných závad následovala 25. září kolaudace. Na 14. října 1906 bylo naplánováno slavnostní vysvěcení školní budovy. Od toho dne se v nové škole začalo vyučovat.

Tímto se ocitáme v budově školy, ve které se dodnes učí a kterou mnozí z nás navštěvovali či tam zrovna docházejí naše děti.

Jan Bílek	1906-1927	1 rok
Cyril Tihelka	1927 -1939	12 let
Fr. Strouhal	1939-1959	20 let
Vojtěch Hradil	1959-1973	14 let
František Šik	1973-1975	2 roky
Antonín Sedlák	1975-1981	6 let
Jindra Kyzlinková	1981-1990	9 let
Milan Šnýdr	1990-1991	1 rok
Věra Dvořáčková	1991-1993	2 roky
Věra Slaná	1993-1997	4 roky
Lenka Formánková	1997 - dosud	

Škola dnes

Nyní se ve škole učí 60 žáků ve 3 třídách, od 1. do 5. ročníku. Od 1.1. 1995 má škola právní subjektivitu. Vyučování od září 1993 probíhá podle vzdělávacího programu Obecná škola. Působí zde pobočka Základní umělecké školy Jedovnice. Zde mají možnost realizovat své schopnosti hudebně nadšené děti. Každý rok využívá této nabídky více než 30 dětí a to v oborech přípravná hudební výchova, klavír, flétna, zobcová a příčná, klarinet, trubka, kytara, housle a v tanečním oboru.

Oživením je jednodenní výuka v prostorách jeskyně Pekárna. Děti se účastní školních a okresních olympijských her. Probíhá výuka plavání, chodí se na turistické výlety v blízkém i vzdálenějším okolí a jezdí se na školu v přírodě. Škola se podílí na kulturním doprovodu v době místních lidových hodů. Pořádá nejen vlastní třídní besídky, ale i vánoční vystoupení pro rodiče a přátele pod osvětleným stromem uprostřed obce. Tradičními se staly každoroční výstavy pro veřejnost v prostorách školy - témata "zdravá výživa" a "lidové výšivky a kroje" jsou jedny z nich. Přání maminkám ke Dni matek, kde všechny děti účinkují v divadelním představení. Před vyučováním a po něm mají děti možnost trávit čas ve školní družině.

Mateřská škola

Počátkem roku 1946 byla v přízemí Základní školy zřízena Mateřská škola s půldenním provozem. Dnes je v této místnosti tělocvična. 26.8. 1989 byla uvedena do celodenního provozu nová budova mateřské školy pro 60 dětí, kterou využívají i děti z blízkých Kanic.

Ach, kdeže loňské sněhy jsou! Tělesné tresty jsou ve škole úplně zakázány, ale není to vždycky k dobrému. Děti už vědí proč musí do školy chodit, ale stále ještě někde přetrvává názor z oněch temných let: „učení-mučení“. Dnešní děti musí na střední škole prokázat vzdělání, které by se před sto lety rovnalo vzdělání vysokoškolskému. Škola děti může naučit teorii, ale ne vždy děti vědí, že hlína je po dešti mokrá a kolik dá práce, než z ní člověk dobude obživu a taky nevědí jak je dobré mít čisté svědomí a proč že se slušně chovat vyplácí. A tady se musíme vrátit o 300 let zpět, protože to je už práce pro rodiče.

Zastavení sedmé SOUČASNOST

Ochoz u Brna je samosprávný územní a právní celek s vlastní výkonem práv podle zákona o obcích. Politicky patří do nově vzniklého Jihomoravského kraje, výkon některých působností je delegován do pověřené obce Šlapanice. V pravidelných celostátních komunálních volbách do obecních zastupitelstev je voleno zpravidla devítičlenné zastupitelstvo, to potom ze svého středu volí starostu, uvolněného na celý úvazek. Sídlo zastupitelstva obce a obecního úřadu se nachází v rekonstruovaném objektu společně s úřadem České pošty a dvěma soukromými provozovny.

Za účelem řešení problémů v oblasti likvidace odpadních vod vytvořila Ochoz u Brna v roce 1998 svazek obcí Bílovicko společně s obcemi Kanice, Řícmanice a Bílovice a v roce 2001 se stala členem svazku obcí Časnýř (podle jména potoka pramenícího v Ochozi) se sousedními Kanicemi, Řícmanicemi, Bílovicemi nad Svitavou a Babicemi pro řešení společných problémů a potřeb, např. v oblasti dopravy. Z hlediska zaměstnanosti občanů je patrná orientace na blízké krajské město Brno.

Občanská vybavenost

V roce 1995 byla dokončena plynofikace, což pomohlo zlepšit kvalitu ovzduší především v zimních měsících. V roce 2001 byla dokončena první etapa splaškové kanalizace, nyní probíhá příprava a výstavba druhé závěrečné etapy s plánovaným dokončením v roce 2004. Na další období je plánována výstavba veřejného vodovodu. Lékařskou službu zajišťuje praktická lékařka pro dospělé, lékařka pro děti a dorost. Zubní péči poskytuje středisko v Kanicích. Zásobování zajišťuje široko sortimentní samoobsluha, v obci je řada drobných provozoven a obchodů s dalšími druhy zboží. Obec je dobře dopravně dostupná pravidelným autobusovým spojením nejen v nejdůležitějším směru na Brno, ale také směrem na Jedovnice s východisky do střední a severní části Moravského krasu. Od roku 1995 je v provozu systém kabelové televize včetně vysílání aktuálních zpráv obecního úřadu.

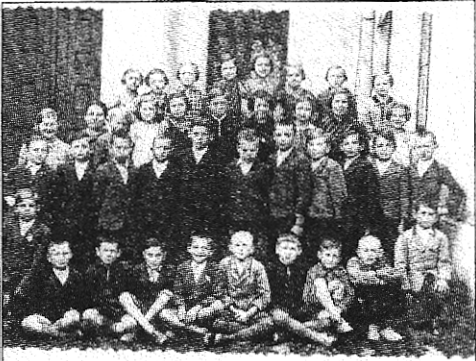
Pohostinství

Přímo v obci je široká nabídka pohostinských zařízení: vyhlášená restaurace U Votrubů, hospoda U Formana, Bistro Club a Cukrárna. V blízkém okolí se nacházejí: Chata Říčky s celoročním ubytováním, stravováním a sezónním ubytováním v chatkách a Country srub Pod Hádkem. Při vzdálenějších výletech jsou využívány restaurace Myslivna na samotě Lhotky (katastr Hostěnice). Z pod Hádku směrem na Brno jsou to potom restaurace U jelena (katastr Mokrá), Muchova bouda (katastr Brno-Líšeň) a sezónní stánky s občerstvením u rekreačních rybníků v Mariánském údolí. Rovněž tak ve všech okolních obcích jsou útulné hospůdky a restaurace.

VIII.

Zastavení osmé DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

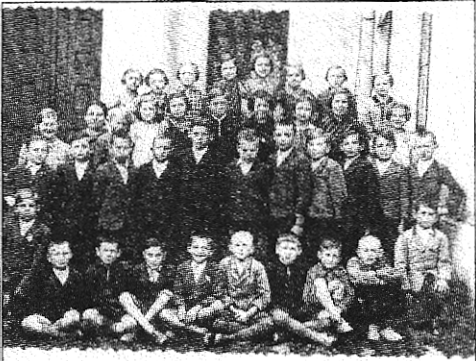
stav k:	31.12.2001	31.12.1985	1950	1930	1834
počet domů:	411	359	275	213	89
počet obyvatel:	1 077	1 068	1090	985	527
počet obyv./1 dům	2,62	2,97	3,96	4,62	5,92
ženské pohlaví	51,84%	51,49 %			
mužské pohlaví	48,16%	48,50 %			
dospělých	913	-			
děti	164	-			
průměrný věk	41	38,5 roku			
nejstarší občan	87	88 let			
nejstarší občanka	107	95 let			
v roce:	2001	1985			
zemřelo	8	24 občanů			
narodilo se	5	12 občanů			
odstěhovalo se	19	19 občanů			
přistěhovalo se	27	13 občanů			

Poslední dům v obci s doškovou střechou
pana Josefa Šlofa

Jaké závěry lze vyvodit z uvedených údajů? Kromě toho, že nás pomalu přibývá (zdaleka tomu tak není ve všech obcích) je dobře si povšimnout, že v jednotlivých staveních nás naopak ubývá. Vysvětlení je jednoduché, v dřívějších staveních vedle sebe žily až tři generace: prarodiče a rodiče s dětmi. To se dnes jen tak nevidí. Naopak, ze statistik vyplývají následující údaje: počet rodin s jedním dítětem - 64, se dvěma dětmi - 42 rodin, se třemi dětmi - 10 rodin, s více než 4 dětmi - 3 rodiny. Svědčí to na straně jedné o zvyšujícím se materiálním komfortu bydlení i života, na druhé straně - lze totéž říci o kvalitě lidských vztahů?

dům zbouraný r.1991, tzv. skansen, dnes zde stojí novostavba MUDr. Dofkové

3. ročník na dvoře Základní školy, rok 1938

IX.

Zastavení deváté JAK JE TO SPRÁVNĚ?

Mnoho přírodumilovných lidí, zvláště Brňanů, zná naši obec Ochoz s jejími překrásnými lesy a tajuplnými jeskyněmi, ale málokdo z nich správně, v psaní i řeči, Ochoz skloňuje. Neuvědomují si patrně, že jméno obce Ochoz je rodu ženského, a ne, jak se mnozí domnívají, rodu mužského.

Je tedy opravdu správně ta Ochoz? Vždyť obecné jméno ochoz, znamenající chodba, chodník nebo cesta, kterou lze obcházet nějaký prostor, je rodu mužského. Mluvíme přece o krytém nebo otevřeném ochozu (např. kolem stadionu), zřizujeme železný nebo betonový ochoz (např. kolem strojů a pecí) apod. Obyvatelé Ochoze a okolí však užívají jména Ochoz v rodě ženském a někdy se přímo podivují nad tím, že by mohl někdo jejich obci přikrknout rod mužský. Stejně tak se drží ženského rodu obyvatelé Ochoze u českých Nasavrků.

Ve spisovném jazyce je třeba vyžadovat u jména Ochoz ženský rod. Skloňujeme tedy takto: ta Ochoz, do té Ochoze, k té Ochozi atd. Ženský rod tu nová čeština zdědila z češtiny staré, ve které je doloženo i obecné podstatné ženské jméno ochoz(ě). V tomto jméně se ukrývá kořen *chod-*, znamenající chození, a přípona *-ja*, kterou se ve starém jazyce tvořila dějová podstatná jména. Mělo tedy naše slovo nejprve podobu „*ochodja*“, pak „*ochóza*“, po provedení přehlásky „*ochoze*“ a nakonec vypuštěním koncové samohlásky „*ochoz*“.

Až do 17. století se drží u tohoto jména rod ženský, v obrozenecké češtině rod kolísá a v době pooobrozenecké se ustaluje rod mužský. Ženský rod se zachoval jen v některých nářečích a potom u jmen místních jako živý archaismus (zastaralý výraz).

Pokud jde o význam obecného jména „*ochoz*“, znamenalo nejprve obejití, popř. obcházení. Pak se začal tímto slovem označovat prostor (obyčejně lesy nebo pole a louky), který se za jistou časovou jednotku obešel. Např. J. Jungmann uvádí z Desek zemských r. 1615 větu: „*Prodali jsou od dědictví svého statku Oujezdského dvě ochozi lesů.*“ Tento význam tkví zřejmě i v místním jméně „Ochoz“. Jak ves moravská, tak česká byly pojmenovány v době, kdy u slova ochoz žil ještě význam „obejitý pozemek“. Vedle významu „obejitý pozemek“ nabylo slovo „ochoz“ i dalšího konkrétního významu, totiž chodba nebo cesta k obcházení nějakého prostoru, ale ten se pro výklad místního jména nehodí.

Proto ta Ochoz u Brna vždy rodu ženského!
do Kroniky obce Ochoz zapsal v roce 1953 tehdejší kronikář František Strouhal, bývalý ředitel školy

Abychom nebyli jednostranní, dejme prostor názoru odborníka, kterým je PhDr. Petr Nejedlý z Ústavu pro jazyk český AV ČR:

„Podstatné jméno ochoz, staročesky ochozě, bylo ženského rodu (významy: obchůzka, chození okolo; prostor vymezený obejitím; cesta po obvodu tohoto prostoru; ambit, tj. ohraněný prostor kolem stavby, později vyvýšený). Později změnilo rod na mužský (to už byl většinou jen ten význam poslední), ale pravděpodobně ještě později, ženský rod se spíše než do 17. století držel až do století 18. Lze pochybovat o dlouhém *ó* v předčeském a raně staročeském *ochóza*, slovo totiž není dvojslabičné jako třeba *chůze*. Přehláska, o které je řeč, dala samozřejmě *ě* (ochozě), teprve pak došlo k tzv. ztrátě jotace (ochoze).“

Jméno místní, které je z povahy věci starobylé, ale označuje věc současnou, můžeme skloňovat tak i tak. Není to případ jen tohoto jména, jsou jich desítky, ne-li stovky (Aš, Olomouc, zakončená na -m, -š atd.). Nemá tedy autor pravdu, vyžaduje-li pouze femininní skloňování, protože nadřazuje lokální normu obecnému úzu.

Doklad na význam „prostor, který lze obejít“ existuje už z r. 1481 z Brněnska: hrad...s lesy, s chrástami, s lukami a ochozy (dokonce je to asi nejstarší doklad na maskulinum, chápeme-li je jako plurál). Ves, která vznikla v takovémto lesním prostoru po jeho (částečném či postupném) vykácení, pak dostala stejné jméno.“

Možné jsou tedy oba tvary, ale kdo použije pro jméno vesnice mužský rod, např. v Ochozu, musí počítat s odmítavým postojem a nepochopením Ochozanů, o čem to ten cizinec vlastně hovoří.

Zastavení desáté

DOSLOV

Tato útlá publikace vás měla v krátkosti seznámit s historií a současností obce Ochoz u Brna. Vzhledem k rychlosti, s jakou byla brožura připravována, nebylo možno postihnout všechny skutečnosti. Tady odkazujeme na níže uvedené publikace. Autoři budou vděční zajakékoliv podněty, které by mohly posloužit při nikdy nekončící snaze zachytit zkušenosti předků, i současné dění tak, aby případně další vydání mohlo být mnohem obsáhlejší a výstižnější.

Poděkování patří všem, kteří se jakkoli podíleli na vydání této publikace, panu Miroslavu Hromkovi za cenné rady a poskytnuté materiály i svolení použít některé texty z publikace „750 let“, panu Janu Slanému za množství cenných připomínek, panu Františkovi Vackovi, panu Jaromíru Škrobovi, Veronice Dvořákové, Aleně Vašíčkové a celé řadě dalších občanů, bez jejichž účasti by toto malé dílko nemohlo vzniknout.

Věříme, že at již rodákům, občanům krátce přistěhovaným i všem, kdo si naši obec oblíbili, bude spolehlivým průvodcem i zdrojem inspirace stejně jako kalendář na rok 2002-2003 s barevnými fotografiemi, který lze zakoupit na OÚ jako obrazovou přílohu této brožury.

Použitá literatura:

- [1] Hromek Miroslav a kolektiv, 750 let Ochoz u Brna, MNV 1987, 92 stran
- [2] Kronika obce Ochoz
- [3] Pamětní kniha Obce
- [4] Dokumentace ke kronikám obce Ochoz u Brna, katastrální mapy
- [5] Farní kronika
- [6] Slaná Věra, mgr. Klímová Hana, 90 let nové školní budovy, Ochoz u Brna 1996, 36 stran
- [7] Balák Ivan a kolektiv, Údolí Říčky v Moravském krasu, Městská knihovna v Blansku 2001, 214 stran

O B S A H

Přivítání	2	V. Kulturní a jiné zájmové činnosti našich občanů	14
První písemná zmínka o Ochozi	3		
I. Historie	4	VI. Ve škole a ve školce	18
II. Příroda	7	VII. Současnost	21
III. Kulturně historické památky	9	VIII. Demografické údaje	22
IV. Obživa z půdy a lesa	11	IX. Jak je to správně	23
Mapa obce a okolí s místními názvy	12	X. Doslov	24

**1237-2002 765 let OCHOZ U BRNA
V PROMĚNÁCH ČASU**

Příloha Ochozského Zpravodaje

Texty připravili: Hana Šedá, František Vašíček,

Miloš Hrazdára

Fotografie, redakční úpravy a sazba: Miloš Hrazdára

Tisk: Barbora Javorová, Brno

Vydalo Zastupitelstvo obce Ochoz u Brna v září 2002
k výročí 765 let první písemné zmínky o obci
Ochoz u Brna

1 výtisk pro každý 1 dům v obci zdarma

v dalším prodeji cena 20 Kč